

Corona

Demissionair minister Hugo de Jonge woensdag na afloop van een bewindsliden-overleg over corona. De besmettingscijfers lopen snel op en leden van het OMT hebben zich in de media kritisch uitgelaten over het kabinetsbeleid.

Foto Freek van den Bergh / VK

Daar sloeg, middenin het hart van Europa, opeens de vlam in de pan. Vanaf februari kent Oostenrijk, als eerste land in Europa, een heuse algemene vaccinatieplicht voor corona. Waarschijnlijk met een boete als straf voor wie weigert, zo maakte bondskanselier Alexander Schallenberg eind vorige week bekend. De vaccinatiegraad is met 65 procent te laag, de besmettingen lopen weer op, dus hup, de knoet erover. 'We moeten de realiteit onder ogen zien', aldus Schallenberg.

Hij is de enige niet die tot de conclusie komt dat die 'realiteit' kennelijk is dat corona slechts nog valt te bestrijden met verplichte vaccinatie. In België zei de verantwoordelijk minister Franck Vandenbroucke vorige week een plicht niet meer uit te sluiten, en in Duitsland is inmiddels haast driekwart voor navolging van de Impfpflicht uit Oostenrijk. 'Noem mij eens iets anders dat de vaccinatiegraad naar 98 procent krijgt?', vroeg OMT-lid Marc Bonten zich zaterdag in deze krant af.

'De roep komt toch een beetje voort uit een gevoel van onmacht', vindt rechtsfilosoof Roland Pierik (Universiteit van Amsterdam) die lid is van de vaccinatiecommissie van de Gezondheidsraad en veel over het onderwerp schreef. 'Het is ook lastig. We willen geen code zwart, en we willen dat iedereen de keuze heeft om zich niet te laten vaccineren. Tegelijkertijd is het gevoel dat een kleine groep ongevaccineerden ons in haar greep houdt.'

In Nederland komt er geen vaccinatieplicht, 'nu niet en nooit niet', zo zei demissionair minister Hugo de Jonge afgelopen zomer, en sindsdien heeft hij die belofte talloze keren herhaald. Maar het is de vraag hoelang

ANALYSE BESCHERMING

Is corona soms alleen met een vaccinatieplicht te bestrijden?

Oostenrijk stelt het in, België overweegt het: de hele bevolking verplicht aan de coronavaccinatie. Dit om het virus te bedwingen zonder nieuwe lockdowns. Ook in Nederland is het al geopperd.

dat standhoudt. 'Drang is niet per se onaanvaardbaar', adviseerde de Gezondheidsraad in februari. En verplichte vaccinatie is zo'n vorm van drang, aldus de Raad: net een treetje lager op de ladder dan dwang, waarbij men mensen desnoods met geweld zou inenten, maar wel helemaal aan de bovenkant van wat nog 'drang' heet.

Kindervaccinaties

Verplichte vaccins: het is minder exotisch dan velen denken. Liefst 105 landen hebben al een of andere vorm van vaccinatieplicht, in de regel voor kindervaccinaties, zo bleek uit een re-

cente omvangrijke academische analyse. In 62 landen staat op vaccinweigeren bovendien een straf, uiteenlopend van uitsluiting uit het onderwijs, tot geldboetes, gevangenisstraffen en in Italië zelfs tijdelijke onthefing uit het ouderschap.

Nu de zorg alweer voor de derde winter op rij zucht en steunt onder de last van het coronavirus, grijpt de roep om meer flinkheid weer om zich heen. In onder meer Frankrijk en België moeten alle zorgmedewerkers zich laten inenten, anders geen werk meer. En in de VS probeert president Biden het coronavaccin te verplichten voor alle werknemers van bedrij-

ven die zaken doen met Washington, in totaal zo'n 84 miljoen mensen. New York ging er afgelopen zomer al toe over om al zijn ambtenaren tot inenting te verplichten - waaronder alle leraren, politieagenten en brandweerlieden.

'Het feit dat het in andere landen nu aan de orde is, doet vermoeden dat dit ook bij ons een discussie kan worden', denkt jurist Ingrid Leijten (Universiteit Leiden), gespecialiseerd in fundamentele rechten. Waarna volgens haar de politiek aan zet is, en niet zozeer de rechter. 'Dit zijn dermate complexe afwegingen, dat veel gewicht toekomt aan het politieke oordeel van het parlement. De rechter zal daarin terughoudend opereren. Zeker op het moment dat de wetgever goed kan motiveren waarom zo'n plicht noodzakelijk is', schat ze in. 'Nog eens een lockdown is natuurlijk ook niet niks.'

Waarmee niet gezegd is dat de vaccinatieplicht dus een goed idee is. 'Het is toch een groot goed waaraan je komt, het recht op lichamelijke integriteit', benadrukt Leijten. 'In de maatschappelijke discussie heeft het dat gewicht in elk geval wel gekregen. En je kunt erop rekenen dat er een groep is die dit echt niet pikt.'

Een vaccinatieplicht vergroot het wantrouwen en voedt de scepsis tegen alle vaccins, zo heet het op dit punt altijd. Maar de onderzoeken tonen een verrassend genuanceerd beeld. Nadat Frankrijk en Italië hun kindervaccinatieplicht uitbreidden, leidde dat juist tot meer gebruik van ook de vaccins die níét verplicht waren. En in Frankrijk nam het aantal mensen dat de veiligheid van vaccins niet vertrouwt, na uitbreiding van de plicht met haast 20 procent af.

Dat verplichting de vaccinatiegraad omhoog stuwt, staat intussen vrijwel vast. In de VS ontdekten we-

tenschappers dat de vaccinatiegraad hoger ligt in staten met zelfs een lichte vorm van verplichting - eentje waarbij men alsnog mag weigeren, na een beroep op gewetensbezwaren. In Europa vond men een verband met boetes: in landen waar ongevaccineerden een boete kunnen krijgen, zijn minder gevallen van mazelen en rode hond, en ligt de vaccinatiegraad hoger.

Mazelen

Maar dat is de stok. Onderschat de wortel niet, benadrukt Pierik. 'In Nederland was de aanpak: maak op de consultatiebureaus meer tijd vrij om met weifelende ouders in gesprek te gaan, uitleg te geven, bezwaren bespreekbaar te maken.' Met als gevolg dat de mazelenvaccinatiegraad in ons land de afgelopen paar jaar weer iets omhoog kroop, naar zo'n 93 procent. Iets minder dan de EU-norm van 95 procent, maar het maakt van ons land toch een fatsoenlijke Europese middenmoter.

Pierik wijst erop dat een vaccinatieplicht 'de Willem Engels van deze wereld toch niet zal overtuigen': die zullen eerder de boete betalen. 'We moeten in ieder geval niet de fout maken om alle ongevaccineerden over één kam te scheren', zegt hij. 'Er zitten subgroepen bij die misschien best zouden willen, maar die niet durven of andere redenen hebben.'

Wat dat betreft is het de vraag of een vaccinatieplicht wel proportioneel is, zegt Pierik. 'De overheid heeft lang de luxe gehad dat als de vaccinatieoproep de wereld in werd geslingerd, men daaraan braaf gehoor gaf. Maar die tijd is voorbij', zegt Pierik. 'De overheid zal veel meer haar best moeten doen om ook de laatste nog niet gevaccineerden te bereiken en te overtuigen.'

Maarten Keulemans